

XI. 1 = Q.

(cat. 4, 22-33^b)

10

DE
L E G A T O
ACADEMIAE LIPSIENSIS
AD
CONCILIVM BASILEENSE

TRACTATIO HISTORICA

17

D. FRIDERICI IMMANVELIS SCHWARZII
THEOL. PROF. PVBL. ORD. ET FACVLTATIS THEOLOGICAE
H. T. DECANI

LIPSIAE
EX OFFICINA KLAUBARTHIA.

16

DE
F E G A T O
ACADEMIAE LIPSIIENSIS
AD
CONCILIUM BASILIENSE
TRACTATUS HISTORICUS
D. FRIDERICI IMMANUELIS SCHWARZII
THEOLOGICI PUBL. ORD. ET FACULTATIS THEOLOGICAE
M. D. C. C. C. C. C.

LIPSIÆ
EX OFFICINA KRAVETHII.

Qui sub finem Constantiensis Concilii romanae ecclesiae pontifex creatus erat, ex ordine patrum purpuratorum Otto Colonna, cum dignitate pontificali nomen Martini V. adeptus, sub finem vitae novum concilium, in Constantiensi promissum, post Papiensem et Senensem synodum brevi tempore finitam, Basleae habendum indixerat, cuius vero initium vivendo attingere ipsi haud contigit, eo enim, die XX. Februarii A. MCCCCXXXI. fatis functo, et Eugenio IV. ad eam dignitatem evecto, concilium Basileense die XXIII. Julii coeptum est. In quo cum praeter alia ecclesiae dogmata, tum quidem controversa, de utroque Sacrae Coenae, a Servatore Jesu Christo tempore paschalis institutae, elemento, calice nimirum cum Husiis, et pane azymo cum Graecis actum sit; a temporis ratione et diei paschalis celebratione non omnino alienum fore putavimus, si non nihil de concilio illo in praesenti dissereremus, et ex historia tam illius, quam academiae nostrae ea repeteremus, quae ab hujus legato in illo acta sunt, ut haec quodam modo comparari queant et in nexu suo cerni cum iis, quae haud ita pridem dicta sunt a nobis *de legatis academiae Lipsiensis ad Concilium Constantiense*. Si qua unquam synodorum maxime earum, quae oecumenicae seu generales vulgo dici solent, per universam ecclesiam celeberrima extitit, sane Basileensis illa tum ob res summi momenti in ea gestas, tum ob miras, quas experta est, rerum vicissitudines et fata singularia, quibus obnoxia fuit, cum celeberrimis digna est, quae comparetur. Ad hanc synodum legatum misit, ad eandem appellavit, et ab eadem duas

epistolae accepit academia nostra, quae omnia de singulari, quod huic intercessit cum illa, commercio luculentum testimonium perhibent. Nos pro consilio et instituti nostri ratione in praesenti potissimum de legato academiae nostrae ad concilium illud celeberrimum, in quo primum potestas romani pontificis fracta, et summa, qua adversus omnia, concilia quoque oecumenica abuti solebat, auctoritas immixta fuit, verba faciemus, et hunc ordinem tenebimus, ut de legato illo primum, deinceps de partibus, a quibus in illo, per dissidia inter illud et pontificem romanum orta mire distractio, steterit, et denique de rebus ab illo intra et extra concilium gestis, dicamus.

Missus est ab academia Lipsiensi ad Basileense concilium legatus non nisi unus, idque ex antiquissimo quodam academiae documento probari a nobis posse eo magis laetamur, quo magis dubii et ancipites haerebamus, dum in monumentis historiae hujus concilii tantum de uno, non de duobus vel tribus, ut in Concilio Constantiensi, aliquid memoriae proditum reperire liceret. Nam *Caspar Borneus*, vir de academia nostra immortaliter meritus, qui indicem veterum documentorum, quorum pars injuria temporis pro dolor! intercidit, in eo haec habet sub litera B. *Basileam ad concilium unus missus, ei que dati 31. floreni. Rationarium fisci. Vide indicem ejusdem, nam mihi solum excidit.* Certo igitur nobis constat de numero, quod non nisi unus ab academia legatus ad concilium missus fuerit. *Ecquis ille fuit? Vir illa quidem aetate et literarum laude et meritorum fama celeberrimus, NICOLAUS WEYGEL, in antiquis monumentis WEYGIL dictus, Bregensis, vel rectius ex agro Bregensi, Silesius, tum quidem, cum legati in concilio Basileensi personam sustineret, philosophiae magister et professor, deinde vero Theologiae doctor et professor, tam maioris collegii principum, quam S. Mariae virginis collegiatus, ecclesiarum Wratislaviensis et Lignicensis canonicus, e duobus fratribus germanis, insignibus illius saeculi Theologis, natu maior, teste inscriptione monumenti utriusque communis, in cathedrali templo S. Joannis Wratislaviensi ante sacellum, Hanckius sacristiam dicit, ab agnatis positi, quam hic nobis dedit in vita Casp. Weygeli descriptam: ²⁾ CASPARI WEYGEL hujus sacratissimae aedis Archidia-*

²⁾ In libro de Silesiis indigenis eruditus. cap. XXXI. p. 149.

diacono, et NICOLAO canonico, fratribus germanis, iisdemque sacrae Theologiae professoribus, ex pago, quem HENRICI villam appellant, oriundis, viris summa virtute et ingenio atque doctrina singulari, Aagnati bene merentibus eruditionis et pietatis monumentum posuerunt. Obierunt, CASPAR minor natu Wratislaviae, M.CCCC.LXII. NICOLAUS Lipsiae M.CCCC.XXXXIII. Etiam hic Caspar Weygel ornamentum quondam academiae nostrae fuit, Philosophiae nimirum Magister et Professor, Collegii philosophici bis Decanus, anno 1439. et 1441. Academiae Rector anno 1442. postea Theologiae Doctor et Professor, tandem ecclesiae cathedralis Wratislaviensis Archidiaconus. Inscriptio illa cenotaphii Wratislaviensis Nicolao structi confirmatur inscriptione Lipsiensis, quae in monumento eius in aede Nicolaitana legitur: Anno M.CCCC.XXXXIII. XI. septembris obiit venerabilis et eximius vir, S. Theologiae PROFESSOR, MAGISTER NICOLAUS WEYGIL de Pregda, Collegii maioris collega, canonicus ecclesiae Wratislaviensis, hic sepultus. Non igitur est, quod de anno ejus emortuali dubitemus, in duobus monumentis expresso; sed annum ejus natalem ignoramus. HANCKIUS eum anno circiter 1395. natum esse scribit in vita eius, sed non probat, et dum probare vult, incerta aequae incertis probat, supponit enim, nondum vel attingisse vel implevisse aetatis annum quinquagesimum, cum apud nos e vivis excesserit. Unde vero hoc colligit? e Carmine, quod Nicolaus quidam, Monachus Carthusiensis, Weigelii cum viveret amicus, illius operi de indulgentiis praemisit, quod itidem nihil desinit; subiiciam tamen lectorum oculis elegantissimos scil. ejus versus, ab Hanckio excerptos. Ne irascaris vero, sed memineris, quaeso, lector benevole, auctorem eorum fuisse monachum, fuisse Carthusianum, fuisse saeculi XV. monachum. Accipe igitur, ut sunt, rudi Minerva scriptos:

Hanc collectionem NICOLAUS et ipse MAGISTER
Collegit WEYGIL, sapiens SILESITAQUE DOCTOR
Apographiae: bene custoditur in annis
Anno milleno, quadringentis quoque iunctis,

Et

*Et quadragesimo quarto bene mortuus exstat,
O Deus immense, cur doctos subtrahis orbi?
Hic bene fecisset permulta docendo, legendo:
Ipse senex non erat, melioribus is stetit annis.*

Eximiam et plane singularem et literarum et meritorum tum in univetsam rempublicam literariam, tum maxime in hanc academiam, laudem ipsi tribuit Hanckius; hunc enim si audias, fuit omnium studiorum capax, raro per illud saeculum exemplo, ingenium et philosophicis et theologicis et iudicis exornavit, horumque specimen multiplex in Lipsiensium academia dedit, maxime cum auditores suos pleniorum in modum eruditurus, disputationibus exerceret, et materias philosophiae primarias, subtiliores Theologiae controversias, et praecipua iurium tam civilium, quam canonicorum momenta proponeret; fuit praeterea vir laboriosissimus, qui arte longa vitam breviorum sibi reddidit, et tantus heluo studiorum, ut animi cura propemodum omne corporis robur enervaret, valetudinis negligentissimus, qui recuperatas exiguu somno parvoque cibo vires mox debilitavit, cum et iusto diutius post somnum meditationibus inhaereret, et iusto citius post cibum libris acumberet. Haec de eo Hanckius, qui et quatuor eius opera enumerat, primum, quod *orationes varias potissimum theologicas, in Basleensi concilio habitas*, complectitur, secundum, *de veteri arte logica*, tertium, *Commentariorum de proprietatibus liber*, quartum *de indulgentiis tractatus, in quinque partes, capitula LXXIX. divisus*, cui Bellario Trapezuntinus, Archiepiscopus Nicaenus, tantum statuit pretium, ut eum describi Romamque transferri curaret suae Bibliothecae coniungendum, et qui, teste Hanckio, in Wratislaviensium Rhedigeriana Bibliotheca reperitur MSus. Praeter Bessarionem, episcopum graecae, episcopus quoque latinae ecclesiae, Joannes IV. ep. Misnensis, opus hoc, quod Weygelius examini et censurae eius submisserat, anno 1440. vel sequente, multis laudibus extulit, et eius auctorem ob illud dignissimum iudicavit, qui summis in Theologia honoribus ornaretur, eumque ad eos capessendos adhortatus est, eique sumtus, ipsi ad id necessarios, promisit et erogavit, ut ex epistola illius ad hunc scripta et operi eius de indulgentiis annexa docet

et Hanckius; *) e qua duo elucet, nimirum, Nicolaum Weygil, cum ad concilium Basileense mitteretur ab academia, gradu doctoris Theologiae nondum ornatum, et deinde, usum illius dignitatis diuturnum hand fuisse, scripta enim est epistola Joannis die ultima Martii M.CCCC.XLI. et Weygil die XI. Sept. anni XLIV. decessit.

Ad concilium igitur Basileense accessit ille, cum esset philosophiae magister et professor, ac theologiae Baccalaureus formatus, in eoque personam legati academiae Lipsiensis, sed non solius, verum etiam illustrissimorum Saxoniae principum et splendidissimorum ecclesiae praesentium sustinuit, Friderici Placidi, Pr. El. Sax. et fratris Guilielmi, ducis Sax. nec non Joannis Bossenii Mersburgensis, et Joannis IV. Misnensis epi-

*) In Vita Nicolai Weygelii l. c. p. 126. ubi epistolam Johannis IV. exhibet:

„ Joannes Dei gratia eccl. Misn. episc. inter sacrae Theologiae profes-
 „ res postremus venerabili M. Nicolao Weygelio, in eadem sacrae Theolo-
 „ gia Baccalaureo formato, Collegii nostrae Beatae Mariae Virginis et al-
 „ mae Universitatis studii Lipicensis ecclesiarum canonico, nobis singulari-
 „ ter recommissio, sincerissimeque dilecto salutem. — Haec inquam sacro-
 „ sancta synodus Basileensis pro magnis ecclesiae utilitatibus iuxta concilii
 „ Constantiensis determinationem in Spiritu S. legitime congregata univer-
 „ salem ecclesiam repraesentans in Vos et personam vestram vices nostras
 „ pro tunc gerentem votum suum iubente eodem spiritu securius transfu-
 „ dit. — In vinculo sincerissimae caritatis vos admonemus, imo si fas est,
 „ mandato paterno et affectu pietatis praecipimus, et mandamus; quatenus
 „ in his sic studiosius, sicque operosius agatis, ut etiam sub paucorum men-
 „ sium spatio pro recipiendis insignibus Doctoralibus vos disponatis; atque
 „ sic fasciculus unicus sub gradu Baccalaureatus vestri feliciter collectus,
 „ Doctorali vestra approbatione in multiplicatum manipulorum felicius te-
 „ noreseat acervum, caeterorum Doctorum in Ecclesia Dei laborantium nu-
 „ mero felicissime aggregaturus. Paratissimi nempe sumus, ut sicut ad cur-
 „ sum vos naturaliter olim in minoribus et magis quietis praesentavimus;
 „ ita pro capeendis Magisterii in sacratissima Theologica scientia apicibus
 „ per Bireti impositionem nunc senio confecti, turbibusque diversarum ad-
 „ versitatum iusto Dei iudicio excellenter agitati, laboribus et impensis
 „ minime parcendis curabimus possibiliter habilitare. Datum in ca-
 „ stro nostro episcopali Stolpen, die ultima mensis Martii anno Domini
 „ M.CCCC.XLI.

episcopi post huius discessum e concilio, teste illius epistola, quam oculis lectorum subiicimus. In concilio illo et auxit et ornavit numerum doctorum, quorum tum fama haud vulgaris quidem erat, et quos magnis atque iustis, ut opinamur, laudibus extulit Aeneas Sylvius, qui praefens erat in concilio, postea in ordine pontificum romanorum nomine Pii II. inclytus, in Commentariorum de gestis Basileensis concilii lib. I. cuius verba sunt: „Erat autem concio frequentissima; etsi enim episcopi „haud multi erant, plena tamen omnia fuerunt subsellia procuratori- „bus episcoporum, archidiaconis, praepositis, prioribus, pres- „byteris, ac divini et humani iuris doctoribus, quos aut qua- „dringentos aut certe plures esse diiudicavi, quos inter nullum unquam „probrum, nulla rixa, nulla unquam contentio fuit, sed alter al- „terum in professione fidei hortabatur, unanimsque omnium esse con- „sensus ad defendendam ecclesiam ostendebatur.“ Testimonium hoc purum et sincerum iure opponimus calumpniae, qua Eugenius IV. illos ideo, quod conatibus eius impiis adversarentur, per oratores suos apud principes christianos proscindere curavit et iussit. Verba exhibet *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis Tom. XVIII. ad annum 1436. p. 152. „Haec imperita illa multitudo, quorundam arte et astu „decepta, fieri consensit in magnam concilii notam: Si enim per prae- „latos et graves viros fuisset Concilium Basileense celebratum, haec „gesta non fuissent.“ Optime igitur Aeneas Sylvius consuluit doctorum omnium, et simul Weygelii nostri famae testimonio tam de eruditione, quam de pietate et inprimis fidei pacisque conservandae studio eorum perhibito. Verum Weygelius non poterat non Eugenio displicere, cum a partibus eorum staret, qui sententiam, concilium esse supra papam, constanter defenderent, pontificibus admodum invidiosam, et a concilio Constantiensi iam antea defensam non solum, verum etiam facto, remotione nimirum trium pontificum comprobata. Basileenses nimirum statim in sessione secunda XV. Kal. Mart. M.CCCC.XXXII. habita, decretum concilii Constantiensis instaurarunt et confirmarunt: „quod ipsa Synodus in Spiritu S. legitime congregata, generale concilium faciens, et ecclesiam militantem repraesentans, potestatem immediate a Christo habeat, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis, „etiam si *Papalis*, existat, obedire teneatur in his, quae pertinent ad fidem et extirpationem schismatis, et ad generalem reformationem ecclesiae

„clesiae Dei in *capite* et membris.“ ³⁾ Hanc sententiam sibi probari, non dissimulavit Weygelius, quippe pontifici Eugenio eiusque consiliis et conatibus semper obuius; et auctoritatis concilii strenuus defensor, et ne tum quidem dissimulavit, cum Synodus Eugeniana sede sua movere decerneret, ideo quod nec imperatoris, nec multorum principum, nec concilii monitis locum relinquere, sed in vitis iis omnibus concilium Ferrariam transferre vellet, ut nimirum collegium dissolveret, cuius membra in eo consenserant tantum non omnia, pontificem subesse concilio; soluto enim consensionis sibi ingratae et molestae vinculo, dissipata synodo et alia in huius locum congregata, facile ab hac impetrari posse sibi quidem persuadebat, ut sententiam illam non solum mitterent, sed etiam improbarent et damnarent. Causam huius consilii et conatus interferebat, synodum Basileensem neque legitime convocatum et constitutum, neque Graecis ad eam convocatis commodam esse Basileam, opportunioris igitur deligendam esse urbem, ad quam itinere brevioris et commodioris contendere possint, eaque de causa et sibi et Graecis Ferrariam placere. Sed utrumque veritati non constabat, non solum enim ipse concilium Basileense legitimum esse declaraverat, sed etiam Graeci, qui et legatos suos Basileam miserant. Sed legitime convocatum esse a Martino V. Eugenii antecessore, dubio caret, et legatus pontificis Julianus Cardinalis S. Angeli, qui tandem in proelio Varnensi anno 1444. una cum Ladislao, cui suavor et auctor consilii bellum redintegrandi, et comes in proelio erat, occubuit, in epistola ad Eugenium data strenue defendit his verbis: ⁴⁾ „Vehementer admiror, mihi Romae obijci, me non potuisse vocare praelatos ad concilium, quia in bulla Domini Martini haec clausula non fuerit adiecta; in primis non ego solus illos vocavi, sed ego et hi, qui hic in concilio convenerunt. Mira res, Papa Martinus dabat mihi cum consilio concilii facultatem extirpandi haereses, pacificandi regna, reformandi mores cuiuslibet status Christianitatis, et nunc audent dicere, quod non poteram citare, Datur mihi potestas iudicandi et condemnandi, et non habeo potestatem citandi.“ Haec ille. Prae-

3) Odoricus Raynaldus Annal. Eccles. Tom. XVIII. ad annum 1432. n. 8.

4) Edm. Richerii Historia Conciliorum generalium lib. III. cap. II. sect. V. pag. 52.

Praeterea Eugenius ipse concilium Basileense pro legitimo habuit, et usque ad sessionem XXVI. auctoritate sua corroboravit. 7) Nec de Graecis vel dubitari potest, vel negari, illos probasse et legitimum declarasse concilium illud, cum non solum oratores suos, imperator nimirum Joannes Palaeologus et Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, Demetrium protovesliarium, Palaeologum Maeotiden, Isidorum abbatem S. Demetrii, ac Joannem Bispatum ad illud miserint, 8) sed etiam hic Joannes publice in illo professus sit, per literas ei exhibitas, patres ibi congregatos concilium Basileense facere, cui serenissimus Dominus suus Imperator Romaeorum, et reverendissimus dominus suus patriarcha Constantinop. obligentur. Verum surdis auribus narrabant Basileenses, quae tandem eunq; Eugenio de non solvendo sed servando concilio suo legitimo suadebant ac demonstrabant, stabat enim pro ratione voluntas, solvendum erat, sic volebat sic iubebat Eugenius, Concilium Basileense et Ferrariam transferendum, mox igitur loco unius Concilii duo existebant, sibi opposita et contraria, Basileense et Ferrariense; illud patrum, hoc papae partibus additum; illi imperator Sigismundus, prae reliquis Galliae rex Carolus VII. aliiq; principes, huic vero Graecorum imperator et patriarcha favebant, eiq; magnis pontificis pollicitationibus allekti intererant, quo facto Basileenses tandem adeo commoti sunt et exacerbati, ut in sessione XXXIV. die XXV. Junii A. M.CCCC.XXXIX. pontificem turpissimorum criminum postularent ac damnarent, suoque dimovendum esse loco iudicarent, atque eum pronuntiarent „notorium et „manifestum contumacem, mandatis seu praeceptis ecclesiae universalis „inobedientem, et in aperta rebellionem persistentem, violatorem assiduum „atque contemtorum sacrorum canonum synodaliu, pacis et unitatis „ecclesiae scandalizatorem notorium, simoniacum, periurum, incorrigibilem, schismaticum, a fide devium, pertinacem haereticum, dilapidatorem inrum et bonorum ecclesiae, inutilem ac damnosum ad administrationem romani pontificii, omni titulo, gradu, honore, et dignitate indignum, quem propterea sancta synodus a papatu et romano „pontificio ipso iure privatam declaret et pronunciet ac ipsum ab eisdem „amo-

7) Richerius I. c. cap. VII. sect. IV. p. 196.

8) Raynaldus Annal. Eccl. Tom. XVIII. ad annum 1434 p. 174.

„amoveat, destruat, privet et abiciat.“ 7) Sed forte haec iusto durius et acerbius in Eugenium pronunciata sunt? Negat hoc cardinalis ecclesiae romanae, Ludovicus, Arelatenſium episcopus, imo decretum hoc necessarium ad reprimendam pontificum romanorum ambitionem fuisse, libere pronunciavit, teste Aenea Sylvio in libro primo gestorum concilii Basileensis, p. 50. 8) Auctoritate igitur concilii Eugenius IV. dignitate et dominatione pontificia privatus, in eiusque locum die XV. Nov. A. M. CCCC. XXXIX. Amedeus, Sabaudiae dux, viduus, electus est pontifex, nomine Felicis V. in catalogo romanorum pontificum inclutus. Equis horum consiliorum auctor et adiutor strenuus et constans? Weygelius, academiae nostrae legatus, vir prudens, solers et facundus, cuius rei testem habemus Hanckium, 9) qui ad fidem codicum MSC. et aliorum monumentorum provocat, in quibus memoriae proditum sit, inter huius decreti auctores Weygelium fuisse, quippe qui facundiam solertiamque suam crebris orationibus, rationibusque solidis ostenderit, seque multis admirabilem, omnibus amabilem fecerit, et maxime cardinalis Ludovici, episcopi Arelatenſis sententiam sapienter et comprobavit et illustravit.

B 2

Rem

7) Harduini Concilia Tom. VIII. p. 1264

8) Verba Aeneae Sylvii sunt: „Arelatenſis (scil. episcopus) praesentem actum, nimirum depositionis Eugenii, praecipue laudibus extulit, quod patres concilii et publice veritatem confessi fuissent, et ab ecclesiae fide se minime sequestrassent. Ingressus quoque rei narrationem, fuisse se Pisis ac Constantiae, inquit, nec unquam sessionem vidisse aut quietiorem aut devotio-riorem, tum propter lacrymas omnium, qui in tantae rei prosecutione plorabant, tum propter sanctorum reliquias, quae in manibus sacerdotum advectae et devotionem et auctoritatem rei majorem addebant; necessariumque fuisse illud decretum, asseruit, ad reprimendam romanorum pontificum ambitionem, qui se supra universalem ecclesiam extollentes omnia pro libidine sua se posse, arbitrantur, ne posthac unus homo ecclesiam nunc Bononiam, nunc Florentiam, rursus Bononiam, mox Ferrariam, et deinde iterum Florentiam, ut Eugenius attentavit, tradideret, et romani pontifices paululum animum a temporalium sollicitudine rerum retraherent.“

9) De Sileſis eruditus indigenis p. 125.

Rēm haud minoris momenti, causam nimirum calicis restituendi Hussitis, quem hi a concilio magnopere efflagitabant, in illo peregit, focius reliquorum pacis et concordiae studioforum in illo. Per longam annorum seriem experti erant Hussitarum iram Austriaci, Bohemi, Lufati, Misnenses, Brandenburgenses, et reliqui omnes catholici, quos Hussitae sibi infensos, et causae Hussi, ac religionis per illum emendatae adversantes habebant, nec armis, ad quae capessenda propositis indulgentiarum praemiis catholici ab Eugenio excitabantur, et iussu eius conscribebantur, in haereticos, Hussitas puta, cruce signati exercitus,^{10a)} debellari ac vinci posse videbantur, qua de causa aliam viam tentandam esse rati Basileenses, ad reprimendam Hussitarum haeresin convocati, pacem illis offerendam cum iisque faciendam esse sapienter iudicabant; mittunt igitur oratores ad Bohemos, qui eos ad unionem cum ecclesia blande invitent, utque oratores suos ad concilium mittant, ipsis persuadeant; et vere persuaserunt. Accedunt Hussitae, ducibus Joanne Rokyzana et Procopio Rasi, qui trux visu erat adeo, ut et infantibus Basileensibus instar terribilissimi esset, et tribus aliis, ad concilium trecenti, nec mirum, adventum hominum, quorum vel nomen auditum illa aetate omnibus ingentem terrorem incutere solebat, quod in proverbium abierat, unum quemque militem Bohemum habere centum diabolos,^{10b)} omnes in admirationem rapuisse, teste Aenea Sylvio, qui praesens erat, dum haec gerebantur: ¹¹⁾ „Legatio CCC equitum Basileam missa, cuius principes sere Guil. Cosca, non tam equestri dignitate, quam ecclesiarum direptione insignis: Procopius cognomento Rarus, idemque multis victoribus magnisque sceleribus nobilitatus, Joannes Rochezana, Pfendopragensium apostolus; Nicolaus Galceus Thaboritarum sacerdos,

^{10a)} Raynaldus in *Annal. Eccl.* Tom. XVIII. p. 80. Exemplar epistolae promulgationis bullae cruciatae indulgentiarum adversus Hussitas, Iohanni IV. Ep. Misn. scriptae extat in Cochlaei *Historia Hussitarum* lib. VI. 240. et exemplar epistolae executionis bullae illius apostolicae a Johanne IV. per dioecesim Misn. missae ibid. p. 242.

^{10b)} *Lenfant Histoire du Concile de Basle Tome second livre XVII p. 2.* C'étoit un proverbe assez commun en Allemagne que dans un seul Soldat Bohémien il y avoit 100 Démons. Balbini *Epit. rer. Bohem.* p. 480.

¹¹⁾ In *Historia Bohemica* cap. XLIX. p. 157. et Theobaldus.

dos, et Petrus Anglicus, patria profugus, ac solis elenchis in disputatione confidens. Estulus extra moenia urbanus populus, ex synodo quoque complures, adventum fortissimae et iam fama celebratissimae gentis pro portis expectavere. Alii frequentes in plateas, qua transitus esset, convenere; matronae, pueri, puellae fenestras atque tecta complevere, alii hunc, alii illum digito designare; peregrinos habitus, non visa prius vestimenta mirari; horribiles hominum facies, truces notare oculos; non esse alienum dicere, ab ea hominum specie facta, quae fama prodiderat; in unum tamen cuncti Procopium desigere lumina, illum esse, qui toties fidelium fudisset exercitus, qui tot oppida subvertisset, tot hominum millia neci dedisset, quem sui pariter atque hostes metuerent: invictum docem, audacem, intrepidum, neque labore, neque timore superandum." Haec ille. Hi perhumaniter et honorifice excepti a Juliano Card. legato pontificis et patribus Basileensibus, quatuor illos articulos, in historia illius aetatis celeberrimos, concilio offerunt nomine regni Bohemiae et Marchionatus Moraviae A. M. CCCC. XXXIII. in festo S. Tiburtii, precati, ut ipsis suum consensum praebere Basileenses velint, ut libere teneantur, doceantur, et irrevocabiliter observentur in regno Bohemiae, et Marchionatu Moraviae ac locis eis adhaerentibus in hac parte; *primo*, ut communio sub utraque specie, scil. panis et vini, universis Christi fidelibus, iis per sacerdotes liber ministraretur; *secundo*, ut omnia peccata mortalia et praesertim publica per eos, quorum intersit, rationabiliter et secundum legem Dei cohibeantur, corripiantur et eliminentur; *tertio*, ut verbum Dei a sacerdotibus Domini et levitis idoneis libere ac fideliter praedicetur; et *quarto*, quod non liceat clero tempore legis gratiae super bonis temporalibus saeculariter dominari; et his quatuor articulis secundum iudicem parte ex utraque concordatum, se paratos esse uniri, et esse unum modo quo omnes christiani fideles uniri secundum legem Dei obligentur, declarant. Ut de vero sensu secundi et quarti articuli omnibus constet, illustrabimus eos breviter, non verbis nostris, sed RICHERII, Theologi pontificii et doctoris Sorbonici. Mirum videri poterat argumentum articuli secundi ideo, quod per se manifestum sit, puniri debere omnia peccata mortalia et publica, ut auctoritate concilii ad id stabilendum opus non fuerit; sed monet Richerius, illud de puniendis peccatis mortalibus et publicis ad reformationem cleri spectare, qui quidem propter

immunitates ordinis ecclesiastici impune scortatus sit, et alia eiusmodi patrauerit scelera, quorum ipsemet Cardinalis Julianus cum magno terrore meminerit, praesertim in priore epistola ad Eugenium. De quarto articulo monet, non repugnasse Bohemos, quin ecclesiastici uterentur proventibus bonorum temporalium, essentque usufructuarii, sed tantum de supremo dominio questos esse, quod asyllum visum fuerit sceleratis clericis, quoniam ratione illius domini ecclesiastici impune peccaverint, nec a quoquam corrigi potuerint, cum essent supremi domini temporales, idque magno fuerit scandalo. ¹²⁾ Sed quaquam spes unionis frustrata esset Bohemos, quam diu in concilio praesentes erant, tamen post abitum eorum, unio illa per legatos Concilii missos ad illos, concessio primo potissimum articulo, cui Basileenses initio vehementer contradicebant, restituta est, aegerrime id licet serente pontifice Eugenio. Calicem igitur Hussitis restitui vidit ¹³⁾ Weygelius, sed litem de pane azy-mo ¹⁴⁾ aliisque rebus graecam inter et latinam ecclesiam controversis

com-

¹²⁾ Richerius Hist. Concil. General. lib. III. cap. II. Sect. VIII. p. 71.

¹³⁾ Raynaldus Annal. Eccl. Tom. XVIII. p. 108. „Disputatum est quin-
 „ quaginta diebus ait Aeneas Sylvius (nimirum in Hist. Bohem. c. L.) mul-
 „ ta in utramque partem adducta. Postremo cum victa Hussitarum perfidia
 „ vinci nollet, ad tractatus ventum: tentatum, si forte amice trahi pos-
 „ sent. Missi et oratores ex concilio in Bohemiam, viri doctissimi, et qui
 „ gentis versutiam nosset. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis spes
 „ facta, nunc belli metus. Ultima Novembris die ediderunt concilii ora-
 „ tores cum Pragenibus hanc concordiae formulam de usu calicis: Quod
 „ dictis Bohemis et Moravis suscipientibus ecclesiasticam unitatem et pacem
 „ realiter et cum effectu, tam in omnibus aliis, quam in usu communionis
 „ utriusque speciei, fidei et ritui ecclesiae universalis conformibus, illi et
 „ illae, qui talem usum habent, communicabunt sub duplici specie cum
 „ auctoritate Domini nostri Jesu Christi.“ Extat hac formula apud Coch-
 „ laeum Hist. Hussit. lib. VII. p. 271.

¹⁴⁾ Historiam et argumentum hujus controversiae doctissime pariter atque ele-
 „ gantissime pertractavit Magnificus et Summe Venerabilis HERMANNUS, Theo-
 „ logorum Saxonico-rum Princeps, de academiis, ecclesiis et scholis per uni-
 „ versam Saxoniam immortaliter meritis, in aureo libro *Historia concerta-
 „ tionum de pane azy-mo et fermentato*, inscripto, qui omnibus Theologis
 „ et inter hos immortaliter inprimis Tubingensium Cancellario ac Theologo J.
 „ F. Cottae in summo pretio semper fuit. Vide quae de eo scripsit in obser-
 „ vatio.

componi non vidit; Eugenius enim Imperatorem Joannem Palaeologum et Patriarcham Josephum in partes suas pertraxit, ut non Basileam, sed Ferrariam ad concilium ibi Basileensi oppositum venirent, et eum quoque, cum id Florentiam transfalisset, illuc sequerentur, et unionem ibi sancirent cum romanis, quae dururna quidem non fuit, sed a Graecis in patriam reversis mox rescissa est. Ferrariam enim non accessit Weygelius, sed, mortuo Imperatore Sigismundo, cum electores, et reliqui principes, orto inter Pontificem et Concilium schismate, Francofurtum secederent, ut neutrius partes sequi velle viderentur, verisimiliter cum iis Francofurtum abiit, nisi forte iam tum ad indulgentias pro Graecis colligendas iter ingressus est, quod a veri specie non alienum esse videtur, cum olim in Bibliotheca maioris collegii principum inter MSta asservatae fuerint, teste Felleri catalogo codicum MSCrorum Bibliothecae Paulinae in academia Lipsiensi p. 402. *Friderici imperatoris literae ad Universitatem Lipzensem, ut Doctores et Magistros quosdam mittant in conventum Francofurtensem ob dissidium exortum;* et praeter illas quoque: *Johannis Misenenfis literae ad eandem Universitatem in eadem causa;* nec non *Concilii Basileensis epistolae duae ad Universitatem Lipzensem;* si enim Weygelius cum aliis Francofurtum secessisset, cur alii legati ab academia requisiti fuissent? Sed de re incerta quid certi afferri possit? Hoc tamen, quod certissimum, et ex huius quoque concilii actis manifestum est, silentio haud praetereundum esse censemus, institutum illud, ab academiis legatos ad concilia requirendi, academiis tam gloriosum, quam utile fuisse; horum enim curae inter alia et hoc debetur, quod in conciliis decreta facta sunt, de commodis academiarum procurandis et beneficiis illis tribuendis. Id factum est in Basileensi, ubi tam docentium, quam discitentium commodis prospectum fuit. In sessione enim XXXI. decretum dederunt patres conscripti, „ ut unaquaeque ecclesia cathedralis teneatur et debeat canonicatum et praebendam, quam primum facultas se obtulerit, et inveniri poterit, uni magistro, licentiatum, vel in theologia baccalatum, reo forinato conferre, qui per decennium in universitate privilegiata „ stu-

vationibus ad Gerhardi Loc. Theol. Tom. X. p. 30. sequi. et quantum quaque insignem laudem ei merito tribuat magnus ille Walchius in Bibliotheca Theol. selecta. Tom. II. p. 579.

studuerit; veruntamen ut liberius studio vacare possit, nihil perdat, cum absens fuerit a divinis; doctoribus deinde seu licentiatibus in altero iurium vel medicina, qui per septem annos in sua facultate studuerint, in universitate, ut supra; magistris seu licentiatibus in artibus cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua universitate a logicalibus inclusive et supra in artibus, vel in alia superiore facultate studuerint.¹⁵⁾ Praeter docentes discentibus quoque seu studiosis eorumque commodis consultum voluerunt patres Basileenses, in eadem enim sessione praeceperunt, ut gratificentur studentibus in aliqua celebri academia tertiam partem praebendarum, dignitatum, atque aliorum beneficiorum vacantium illis reservari, ea quidem lege, ut gradum academicum accipiant, et graduat tempore quadragesimae suas qualitates collatoribus beneficiorum rite insinuent et significent.¹⁶⁾

Haec intra concilium a Weygelio una cum focis gesta sunt, deliberata et decreta, extra illud, insu tamen illius negotium in se suscepit satis molestum, colligendi indulgentias pro reductione Graecorum, ut tum quidem dicebantur, cuius rei historiam delineabimus. Ecclesia romana, Eugenius et concilium Basileense consilium ceperant, reducendi Graecos, uti loqui solebant, in gremium scilicet matris i. e. ecclesiae romanae, nec Graecis consilium illud displicebat, illa potissimum spe inducis, auxilium adversus Turcas, quorum potentia in dies aucta imperio orientali interitum minabatur, ab unitis sibi imperatore, pontifice, et principibus ecclesiae et imperii occidentalis impetrandi. Invitabant Graeci Basileenses, ut Constantinopolim veniant, Basileenses vero Graecos, ut Basileam proficiantur, cedunt his Graeci et promittunt, se venturos esse, sed iter longinquum et sumtuosum remolari adventum suum, petere igitur, ut naves et pecuniam mittant seque comiteatui necessario et trireribus invent. Sed unde sumimus pecuniam? Haec quaestio Basileensibus magnam aerumnam creabat et molestiam. Unde? In promptu est; a peccatis Christianorum eorumque poenis pecunia redimendis. Fiat igitur, elargiamur indulgen-

15) Harduini Collectio Conciliorum Tom. VIII. p. 1248. seq.

16) Harduinus l. c. p. 1249. Richerii Hist. Concil. general. lib. III. p. 96.

gentias omnium delictorum et peccatorum univcrfis christianis, qui preces ad Deum pro Graecorum unione fuderint, et ex opibus suis (solae enim preces non sufficiunt, numeranda est etiam pecunia) aliquid ad eorum subsidium erogaverint. Detur ergo *bulia indulgentiarum remissionis omnium peccatorum semel in vita et semel in morte, in favorem subsidii pro reductione Graecorum procurandi*. Hae intra biennium erogandae et colligendae erant, cuius initium esse debuit XVIII. Cal. Mai. M.CCCC.XXXVI. nec tamen parce, sed admodum liberaliter et large erogari iubebantur pecuniae; decreverat enim concilium affluenter aperire spirituales thesauros, quos ipse salvator ascendens in coelum sibi reliquerit; accipe reliqua eius verba: „omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, qui ad hoc sanctum opus tantum contribuerint, quantum quisque una integra hebdomade pro suae personae ac familiae, si eam habuerit, refectione exponit, vel si de propriis viveret, exponeret; religiosi quoque pro quibus suus conventus, aut superior, vel alius iuxta praedictam rationem erogaverit: omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, sancta haec synodus auctoritate Dei omnipotentis, et de eius misericordia consista, illam plenariam remissionem impertitur semel in vita, et semel in mortis articulo.“ 17)

Inter illos, qui curam negotii istius in se suscipiunt, Weygelius noster est, rarum profecto exemplum professoris academici indulgentiarum nundinatoris, quo alias officio monachi plerumque fungi solebant. Fit igitur legatus academiae Lipsiensis ad concilium, nunc legatus concilii ad Lipsienses et alios ad conquirendas pecunias. Hic modus acquirendi seu conquirendi pecunias tum temporis tam crebro adhibitus et repetitus est, ut quotiescunque pecunia opus erat, indulgentiae darentur, sed non nisi pro parata pecunia darentur, ut ideo mirum non sit, Christianos tam crebrarum et molestarum exactionum impatientes ad ingum illud servile durissimum papale excutiendum paratissimos fuisse, simulac Lutherus summam iniuriam ostendere auderet, quae ipsis fiat per indulgentias. Decernuntur, ut vidimus, in concilio Basileensi, die XX. Februarii 1431. coepro indulgentiae pro reductione Graecorum, et eodem anno, die nimirum XX. Januarii indulgentiae a Martino V. pro extirpatione Hussita-

17) Concilii Basil. sess. XXIV. die XVIII. Cal. Mai. M.CCCC.XXXVI. habita apud Harduinum Collect. Concil. Tom. VIII. p. 1219.

rum oblatae, ab Eugenio IV. renovatae et per legatum eius, Cardina-
 Julianum in comitiis Norimbergensibus publicatae sunt, iussuque
 Joannis IV. ep. per episcopatum Misnensem collectae, in quo paulo post
 a Weygelio itidem colligebantur. Superest epistola illius feria III. post
 Dom. Jubilate illius anni scripta in castro episcopali Stolpen, in qua uni-
 versos et singulos abbates, priores, praepositos, Decanos, Archidiaconos,
 rectores ecclesiarum parochialium, ac eorum loca tenentes praedicato-
 res per Dioecesim Misnensem constitutos, bullam indulgentiarum a Julia-
 no illo sibi transmissam singulis diebus dominicis et festivis coram populo
 suo publicare materna lingua iubet, et sub excommunicationis poena prae-
 cipiendo mandat. ¹⁸⁾ Et dum haec adhuc in Dioecesi Misnensi colliguntur,
 en! novae in eadem indulgentiae conquiruntur et exiguntur a Wey-
 gelio, a Concilio Basileensi per episcopatum Misnensem et Archiepisco-
 patum Magdeburgensem ad easdem pro reductione Graecorum colligen-
 das misso. Probat hoc ipsis Weygelii verbis Hanckius, ¹⁹⁾ quae invenit
 in Prologo operis ejus MSCti de indulgentiis Wratislaviae aservati ad
 Joannem IV. ep. Misn. scripto, quae ex illo dabimus: „Joanni Misnen-
 „sis ecclesiae episcopo etc. Nicolaus Weygil, artium liberalium Magister
 „immeritus, sacraeque Theologiae Baccalaureus formatus, ecclesiae
 „Wratislaviensis et sancti sepulcri dominici Legnicensis canonicus, salu-
 „tarem septimplicem sperans indulgentiam, utilisque hominis felicitate-
 „tem deifice adipisci. Reverende Pater et domine gratiose: Sacra syno-
 „dus Basileensis, in qua post eiusdem vestrae paternitatis a dicta synodo
 „discessum locum et vices tenui, licet indignus, insufficientis, ut verbis
 „utar Isaiae prophetae, ad annunciandam eius sanctam intentionem man-
 „suetis et devotis Christi fidelibus per provinciam Magdeburgensem et
 „vestram Misnensem Dioecesim misit me, ut mederer consolationis verbo
 „contritos corde, et praedicarem captivis per reatum culpa Indulgentiam:
 „Indulgentiam in quam datam omnibus corde contritis et ore confessis con-
 „tribuentibus pro facto reductionis Graecorum: florifera prata catholicae
 „scripturae peragrans, quae egregiis studiis late et undique patescunt, iuxta
 „id sapientis; aperta sunt prata scil. scripturarum, et apparuerunt herbae
 „virentes, oculos scilicet cordis recreantes, ut indulgentiis praefatis sine
 „quacunque ratione per saepe contradicentibus, et de auctoritate quoque
 „dandi

¹⁸⁾ Vide notam ¹⁶⁾a. et Hanckium de Silesiis eruditus indigenis p. 123.

¹⁹⁾ L. c.

„dandi eas per generale concilium dubitantibus responderem, paratamque
 „me confluere.“ Constat igitur ex his Weygelii verbis, iam tum a multis
 „exactionum illarum pertactis, indulgentiis contradicium esse, quod
 factum esse haud ita multo post in Burgundia, refert Raynaldus,²⁰⁾ complures
 nimirum tum saeculares, tum religiosos sacerdotes, vel ex insecitia,
 vel ex imprudentia, vel praecipitis linguae lapsu in privatis disceptationibus
 et concionibus publicis nonnulla effutiisse adversus sacrarum indulgentiarum
 dignitatem, tum de culpae et poenarum spiritualium remissione et confessionis
 sacramento catholicae fidei adversantia protulisse, sed ne qua inde offensus publica
 oriretur, a pontifice mature cautum fuisse. Caeterum Weygelius verbis illis,
 quod de auctoritate dandi indulgentias per generale concilium a quibusdam
 dubitaretur, Eugenium perstringit, qui hanc potestatem Concilio Basileensi,
 orta inter illum et hoc dissentione, denegabat, aegerrime id ferente concilio.

Ut denique nobis de modo colligendi indulgentiarum pecunias a Weygelio
 tum in hac urbe aequae ac aliis civitatibus adhibito constet, quem concilium
 praescripsit, legem concilii de illo latam hic repetemus: „Ne autem in
 colligendis et conservandis pecuniis fraus aliqua committatur, ordinat
 sacrosancta synodus, quod in qualibet cathedrali in civitatibus, in oppidis
 vero et aliis locis in principali ecclesia, unus cippus, truncus, vel capsula
 ponatur, ubi tanquam in gazophylacio Domini quilibet pecunias erogandas,
 ac incerta et ablata, seu illicite quaesita reponere possit ac debeat. Cuius
 sint tres claves, quarum unam teneat episcopus, vel cui voluerit ipse
 committere, pro quolibet trunco in omnibus locis, civitatibus et dioecese-
 bus; capitulum aliam in cathedrali, praelatus seu rector in principali;
 tertiam timoratus aliquis vir, quem civitas, oppidum, seu locus deputare
 voluerit, qui diebus per eos statuendis talem cippum, truncum vel capsam
 coram notario vel duabus fide dignis aperiant personis, et pecunias ad
 fidas manus deponant, eas sine fraude, diminutione vel contradictione
 illi vel illis assignaturi, quos haec sancta synodus ad hoc deputaverit.“²¹⁾ Eundem
 modum colligendi indulgentiarum thesaurum ut alibi, ita et hic in eo,
 quo sepultus est, templo tenuisse Weygelium, vix est, quod dubites.

O nos

²⁰⁾ Annal. Eccles. Tom. XVIII. ad annum 1448. p. 351.

²¹⁾ Concilii Basil. sess. XXIV. apud Harduinum Collect. Concil. Tom. VIII. pag. 1220.

O nos terque quaterque felices, qui ab indulgentiarum istarum molestiis importunisque exactionibus, quarum iugum, quod neque maiores nostri, neque nos portare valuimus, a cervicibus Christianorum magnus ille Lutherus, purioris saniorisque doctrinae instaurator, divinitus excitatus et missus, excussit, immunes ac liberati sumus, et certa fide tenemus, nos gratis iustificari ex gratia Dei per redemptionem factam in Christo Jesu, et huius perfectam iustitiam λογίζεσθαι ἡμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐργεῖαντα Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν. Cuius summi erga nos beneficii Servatoris O. M. memoriam illo die, quem pia antiquitas celebrando tam illi quam illius auctori divino sacrum esse iussit, pie sancteque coleamus, Deoque gratias persolvemus, qui loco nundinatorum indulgentiarum, ecclesiae dedit doctores pios et eruditos de salute solo merito Christi parta recte et sentientes et docentes, qui non statuunt quicquam scire inter nos, nisi Jesum Christum eumque cruci affixum, et quibus nihil antiquius est, quam hoc, ut admoneant ecclesiam: *μνημονεύετε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐργεῖαντα ἐκ νεκρῶν*. Huius igitur officii pietatis in Servatorem, Spei, fidei, solatii atque salutis nostrae auctorem memor erit, eiusque memoriam nobis commendabit futurus ecclesiae doctor, qui praeclara industria et morum probitate haud vulgarem de se spem excitavit, Vir Clarissimus, GUILIELMUS AUGUSTUS ACKERMANNUS, CIZENSIS, *philosophiae Magister et sacrarum literarum cultor, multa laude conspicuus, qui e cathedra sacra dicet de maiestate Christi et mortuis resuscitati in illius resuscitatione omnium mortuorum gloriose conspicua, et simul pro vita et salute Serenissimi Principis Electoris FRIDERICI AUGUSTI patris patriae indulgentissimi, eiusque serenissimae coniugis et filiae pia vota nuncupabit*. Adesse igitur, Cives optimi, et in societatem pietatis nostrae laudumque dicendarum divino Servatori, gloriose in vitam redeunti, gloriose ad omnibus vita functis vitam reddendam olim redituro, qui illustri et glorioso suo in vitam reditu mortem abolevit, et vitam in lucem produxit et immortalitatem, veniatis quaesumus. Quibus precibus humanissimis decentissimisque si locum benignissime reliqueritis, *Comites illustrissimi, Proceres utriusque republicae gravissimi, Commilitones Generosissimi, Praenobilissimi atque doctissimi*, et pius hoc institutum frequentia vestra probare, et praesentia perhonorifica cohonefate haud dedignati fueritis, habebimus sane, de quo et nobis et academiae gratulari possimus, P. P. Dom. Palmarum A. R. S. MDCCLXXXVI.

Yc 6769

sb.

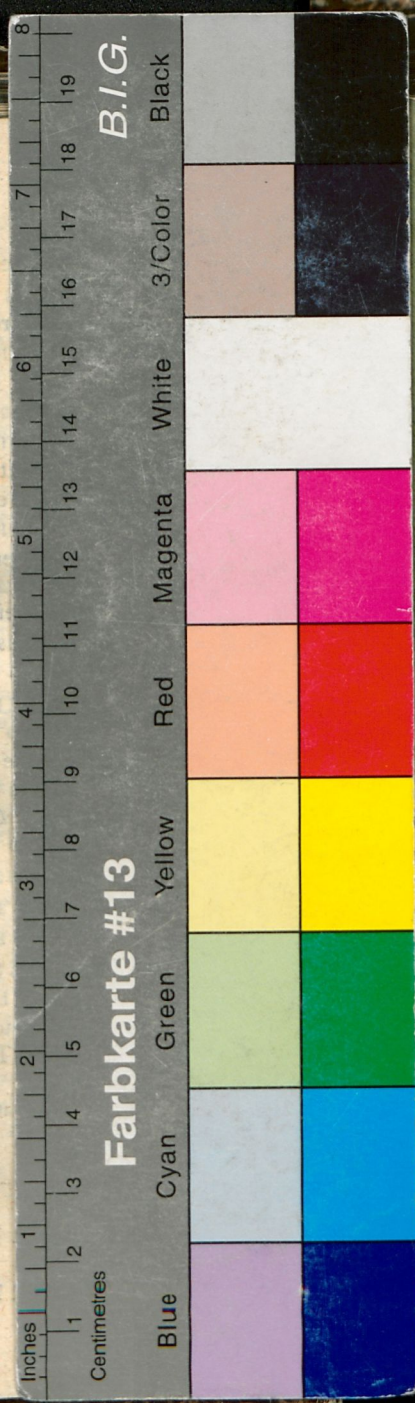
Retr ✓ 9.1.07

N.C.

1077

10

DE
L E G A T O
ACADEMIAE LIPSIENSIS
AD
CONCILIVM BASILEENSE

TRACTATIO HISTORICA
D. FRIDERICI IMMANVELIS SCHWARZII
THEOL. PROF. PVBL. ORD. ET FACVLTATIS THEOLOGICAE
H. T. DECANI.

LIPSIAE
EX OFFICINA KLAUBARTHIA.

10